

חומר העשרה

הדיבר השמיני

כתיבה באטריס הל

בימוי חגית רכבי ניקוליבסקי

מוזיקה יובל מסנר

תפאורה ששה לישנסקי

תאורה זיו וולושין

תנועה עמית זמיר

תלבושות מירב נתנאל

משחק אברהם סלקטר, קרן סלנט, אור מאיר, עודד גוגנהיים, עידו וולפוביץ, אלחי לויט

מה הייתם עושים אילו מצאת תיק עם סכום כסף אשר יכול היה לשנות את חייכם? דרמה קטנה ונוגעת ללב המעלה שאלות של מוסר, בחירה וגורל. גאייה, נכדתו של שלמה שולמן מגיעה לביקור בבית האבות, במהלכו היא נחשפת לגילוי מפתיע אודות גלגולו של כסף גנוב המעלה אצל סבה זיכרונות מן העבר. כמו בסיפור בלשי, חושף הסב צעד אחר צעד את סודו ואת תעתועי הגורל של שתי משפחות אשר נאלצו להתמודד עם נסיבות יוצאות דופן ומבחן מוסרי ערב השואה באירופה. סיפור המראה כי לעולם לא נדע בבטחה כיצד עלינו לפעול בנסיבות מורכבות ולאן תוביל אותנו בחירתנו.

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 610610 | טלפון 03-5221101 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

מורים יקרים, אנו מגישים לכם חומר הכנה לצפייה בהצגה ונושאים לדין אחריה במטרה להעשיר את חווית הצפייה בהצגה, להרחיב את עולמם של הצופים ולעודד את מעורבותם בסביבה. יש הסבורים כי כדי ליהנות מיצירה אמנותית די בכך שחווים אותה. יחד עם זאת, אנו מאמינים שההנאה כרוכה גם בהבנת שפת התיאטרון הייחודית, מרכיביה וסימניה.

כל יצירה אמנותית הנה שילוב של תוכן וצורה. בתיאטרון **התוכן** מכיל מסר או אמירה ואילו **הצורה** היא הסגנון האמנותי בו מסר זה מוגש. משמעות "הסגנון האמנותי" הוא המשחק, התפאורה, התלבושות, התאורה, המוסיקה והתנועה; כל המרכיבים שבעזרתם התוכן והמסרים של ההצגה משפיעים על הצופה, מרגשים אותו ומעוררים בו מחשבה.

שיתוף הפעולה בין יוצרים מכל תחומי האומנויות יוצר את הצגת התיאטרון, שהיא הינה חוויה חד פעמית הנוצרת בכל פעם מחדש, מול קהל צופים אחר, במקום אחר, בזמן אחר.

הצגת תיאטרון היא אפוא יצירה רב-גונית ושלמה וביכולתה לברוא עולם חדש, עולם של אשליה שמקרין על המציאות שלנו ומרעיף עליה קסם והנאה.

חומר העשרה

מבוא אישי מאת המחזאית באטריס הל

שנים רבות חלפו מאז עליתי לארץ ועד שביקרתי שוב באורוגוואי, ארץ מולדתי. שנים בהן בגרתי והשתנית, החל מתספורת ועד תפיסת עולם. לאחר 25 שנה שוב פגשתי את עצמי, ריחות, נופים ואנשים שאהבתי. שהיתי 3 שבועות נהדרים, חגגתי ושוב עמדתי בפני פרידות מרגשות. לפני לכתי, חברה יקרה הביאה לי ספר במתנה:

LLEGADAS Y PARTIDAS

בתירגום חופשי "בבואך, בצאתך" מאת מרטה רומר' סופרת אורוגוואית ממוצא יהודי. קובץ סיפורים קצרים המתארים את חיי המהגרים היהודים שהגיעו מאירופה לאורוגוואי לפני ואחרי מלחמת העולם השנייה. דמויות המוכרות לי היטב מי חיי הפרטיים, כבת להורים שהיגרו מפולין לאורוגוואי. סיפורי מסע המתעדים תהפוכות גורל בלתי צפויות, התחלות חדשות, חלקן מלוות בצער ובכאב, סיפורים של אחרים שהיו גם סיפורים מזיכרונותיי. החרדה בפני העתיד הלא נודע, העיסוק בדילמות מוסריות, זהויות כפולות, נאמנויות כפולות, חיפוש התשובות במקורות יהודיים, כל אלו היו שם. וכולם היו גם שלי. כשהגעתי חזרה הביתה, לארץ, החלטתי שאת הסיפור על הדיבר השמיני, אהפוך למחזה. התהליך היה מרתק. ראשית אתה נצמד לסיפור, בהמשך אתה משתחרר, מעבד ויוצר אותו מחדש, בלבוש חדש, בלבוש תיאטראלי. שנה לאחר מכן, כשראיתי את התוצאות על הבמה, השמחה הייתה מעבר לצפויותי: הצגה כובשת לבבות, מלאת חן וקסם.

על הדיבר השמיני - מאת הבמאית חגית רכבי ניקוליבסקי

הדיבר השמיני הוא סיפור הגירה אופייני למדינה בה אנו חיים. לרובנו יש היסטוריה משפחתית כזו או אחרת של הגירה הכוללת הרפתקאות וסודות מזמנים קשים ומלווה בתחושת גורל מפעימה ומרתקת - איך קרה שדווקא כך נתגלגלו הדברים? מהן

חומר העשרה

אותן החלטות גורליות ששינו ועצבו את חיי הורינו והוריהם?

מצווה לספר ביציאת מצרים אומרים בהגדה שהרי כאילו כולנו יצאנו ממצרים. כך אני חשה כלפי סיפורם של שלמה ומאיר גיבורי "הדיבר השמיני" ולכן נעניתי לקיים את המצווה ולספר על הבמה את סיפורם.

על הסגנון התיאטראלי של ההצגה

מבנה המחזה **הדיבר השמיני** מזכיר מבנה של מותחן בלשי ובו נחשפת תעלומה או סוד מהעבר. במחזה נחשף סודו של סבא שלמה אשר רגיל להתבודד, מעדיף זיכרונות על חברת אנשים ותמיד מצייר ציורים עצובים של סביבוניו. במובן זה גאיה, נכדתו הצעירה, היא הבלשית העיקרית והסבא הוא החשוד העיקרי.

המפתח לתחילת החקירה הוא הסיפור שגאיה שומעת במקרה מפי דייר בית האבות ושמו מאיר. כאשר גאיה מספרת לסבא את הסיפור של מאיר, הסב מגיב באופן מעורר חשד ובמחוח יעלו הבזקים ותמונות מין העבר. גאיה העוקבת בחשדנות אחרי התגובות של הסב אינה יכולה לראות את מה שהוא רואה.

כאן נכנס לתמונה בלש נוסף והוא הצופה. הצופה רואה את ההבזקים והתמונות שרואה הסב ועוקב אחריהם. הוא גם רואה ועוקב אחרי הזיכרונות של מאיר כפי שהם מסופרים על ידי גאיה. כמו במותחן בלשי, הצופה יודע יותר מאשר הדמויות המעורבות בסיפור, מבין שיש קשר בין שני הסיפורים ומחבר אותם לסיפור אחד.

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 6106100 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

אולם גם לאחר שגאיה והקהל מתוודעים לשני הסיפורים, עדיין חסרים פרטים לכתב החידה וצפויות לנו הפתעות. מכאן גאיה הנכדה תחקור את סבה עד להשלמת הפערים ופתרון התעלומה. בסופה של ההצגה כולנו נדע מדוע הסבא הסתגר, מדוע הוא מצייר סביבונים ומדוע העצבות השתלטה על חייו.

הפלשבק בתיאטרון

בתיאטרון הקלאסי לא היו "פלשבקים". הסיפור כולו התרחש באותו מקום ובאותו זמן. "פלשבקים" חדרו לתאטרון רק במאה ה-20. "הפלשבקים" צריכים לשכנע את הקהל שמדובר באותן הדמויות בזמנים ומקומות אחרים ולעשות זאת באופן מהיר ואלגנטי כדי לא לייגע את הצופה.

במחזה "הדיבר השמיני" חוזרים ה"פלשבקים" לילדותם של הסב ומאיר ב1938 בוורשה. המחזה עובר מהחדר של סבא בדיוור המוגן ל"חיידר" של הרבי בפולין, לבית הוריו של הסב ולבנק בו עבד מאיר בצעירותו.

כיצד פתר הבימוי את המעברים האלה? לפניך מספר דוגמאות:

פלשבק 1: שלמה והרשל בוארשה 1938

הסצנה מתחילה כאן ועכשיו, בהווה, כשלמה הסב מצייר סביבון. הסביבון מעורר אצלו את הזיכרון. נשמעת מוסיקה - מוטיב תקופתי יהודי מוכר לסב, התאורה משתנה - כעת יש פחות אור על הבמה ויותר על החלון האחורי, שם גם מתחיל לרדת שלג. שני נערים מתגנבים מהחלון לקדמת במה. הם מתיישבים על הרצפה לשחק בסביבוני עץ.

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 610610 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

בהמשך הם ישוחחו ליד השולחן של הסב בהווה, כשהסב עומד ומשקיף על המתרחש. בשלב זה הצופה כבר מבין שהנערים שהגיעו לחדרו של הסב הם הסב בנעוריו וחברו הרשל, מזמן וממקום אחר.

פלבסק 2: שיעור הרבי בוארשה 1936

הסצנה מתחילה כאן ועכשיו כשגאיה והסב נזכרים בשיעור הרב. נשמעת מוזיקה האופיינית לזמן ולמקום והתאורה משתנה, אלא שהפעם שתי הדמויות מן העבר נכנסות דרך קיר הספרייה בביתו של הסב, כשהן מסובבות אותו והוא הופך לדף גמרא. במקביל מוקרן על קירות החדר דף מספר שמות. כעת גם הרבי יכנס לחדרו של הסב ומעתה יהיה זה גם ה"חיידר" דאז. גאיה וסבא נשארים עומדים וצופים במתרחש בשיעור.

פלבסק 3: שוד ברחובות וארשה 1938

גאיה מספרת לסבה על שוד שהתרחש ברחובות וארשה כפי שהיא שמעה מפיו של מאיר. שוב נרגיש בשינוי תאורה, נצפה בשודד מכה את מאיר ובורח, במרדף השוטר אחריו דרך המעברים שבין קירות הבית של הסב. נשמע את שריקות המשרוקית של השוטר, את המוסיקה המעוררת מתח והתרגשות, התאורה תאיר ותגלה אלמנטים חדשים של התפאורה המזכירים את וארשה דאז: איש שלג ופח אשפה שכונתי.

....

כיצד עוקבים אחר דמות לאורך 60 שנה?

את הפער בין דמות הסבא בהווה לדמותו כילד, פתרה המחזאית כשהוסיפה למחזה דמות של הסבא כילד. כיצד יצרה הבמאית קשר בין הסב שלמה והילד שלמה כך שהקהל יבין שמדובר באותה דמות בתקופות שונות בחייו?

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 610610 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

כבר בתחילת ההצגה סומנו כל הסימנים, עם כניסת הסבא לבמה, נכנס במקביל גם הילד. הסבא בקדמת הבמה, הילד מאחוריו. בזמן שהסבא מצייר בהווה, גם הילד מצייר, לשניהם תנועות דומות ושניים מתנהלים בקצב דומה. כשנשמע קולו של האב קוראו: "שלמה לך לישון" הילד הולך לישון ויוצא מין הבמה, אך גם הסבא מגיב לאותה קריאה ועונה בקול.... באותו רגע כבר ברור לכולנו שמדובר באותה דמות בתקופות שונות בחייה.

...

כמנצח של תזמורת, כך גם במאי תיאטרון מחבר ומשלב בין כל היוצרים ותחומי האומנות שלהם: משחק, תפאורה, תלבושות ואביזרים, תאורה, מוסיקה ותנועה.

תפאורה - סשה לישנסקי

התפאורה היא המרכיב החזותי העיקרי, היא מסמנת את מקומות ההתרחשות של ההצגה ומאפיינת את סגנונה. בהצגה שלנו התפאורה יצרה את חדרו של סבא היום בישראל בדיוק המוגן, ונבחר ריהוט אלגנטי אשר יכול לאפיין גם את ההווה וגם את העבר. כיוון שהסבא צייר, נבנו כל קירות תפאורה, הקוליסות, מבד קנבס שהוא הבד המשמש את הציירים. על קירות אלו מופיעות חתימות של הסבא, מידות הקנבס ותאריכים, כפי שציירים נוהגים לרשום בצד האחורי של הציור. קירות הקנבס מסייעים גם להשיג אפקטים של צלליות בהם משתמשים כדי לסימן לכניסת דמויות מן העבר ב"פלבקים" וכן כדי להסתיר אלמנטים הקשורים לעבר: פח האשפה ואיש השלג. לעניין איש השלג, הותקנו שתי מכונות שלג המוסיפות יופי ואווירה.

בתפאורה ריבוי פתחים, דלתות, חלונות ווילונות, דרכם העבר פולש להווה.

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 6106100 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

הסצנות המגיעות מן העבר מתרחשות בחלל של ההווה וזאת כדי לאפיין אותן כסצנות מהזיכרון. בסצנות אלו הדמות זוכרת בהווה ועל כן ההווה מתמלא בדמויות מן העבר...

תלבושות - מירב דנון

התלבושות, האיפור, השיער (פאות, שפמים וזקנים) גם הם מרכיבים חזותיים והם כולם המאפיינים החיצוניים של השחקן. להצגה שלנו עוצבו בגדים תקופתיים הן לדמויות בהווה והן לדמויות הרבות בעבר: ילדים ב"חידר", הרב, השוטר פולני, מנהל בנק, השליח, איש עסקים, פועל מובטל, הגנב.

תאורה - זיו וולושין

התאורה יוצרת את האווירה של ההצגה, היא ממקדת את ההסתכלות של הצופה במה שהיא מאירה ומדגישה ואף מה שהיא מסתירה ומעלימה. התאורה גם מסמנת מעברי זמן ומקום. בהצגה שלנו נעשה שימוש בטכניקות הקשורות לתאורה כגון הקרנות וידאו ושקופיות. לדוגמה הסביבוני המוקרנים על קירות החדר של הסב. אפקט זה נועד לתת משהו מתחושת עולמו הפנימי של הסבא. בסצנה אחרת מוקרנות אותיות גמרא ודף מספר שמות.

מוסיקה - יובל מסנר

להצגה נכתבה מוסיקה מקורית בעלת מוטיבים מגוונים, לדוגמה, מוטיב הסביבוני המציין את עולמו הפנימי והעצוב של הסב, מוטיב ה"חידר", מוטיב המרדף אחר הגנב, מוטיב של פחד ומתח ועוד.

קיימים גם אפקטים מוסיקליים: שריקת משרוקית, בכי התינוק, הפצצות מטוסים, צלצולי טלפון בבית ובסלולארי, סערה רוחות וגשם עז, ועוד.

כמו כן שולבו שירים תקופתיים בשפת המקור שהשחקנים שרים על הבמה. לדוגמה השיר של

חומר העשרה

השוטר הפולני השיכור בפולנית, שיר ערש ביידיש אשר אבא של שלמה שר לתינוק הבוכה.

תנועה - עמית זמיר

התנועה הבימתית או הכוריאוגרפיה גם היא מוסרת מידע ומביעה רגשות ללא מילים. באמצעות תמונות מובנות, מהרגע שהדמויות עומדות כצלליות מאחורי הקירות ועד כניסתן דרך הפתחים והדלתות לבמה, הכוריאוגרף מעמיד את השחקנים על הבמה. כך ביום השוד, המרדפים, המכה, השיטוט של השוטר השיכור, ההיתקלות בינו ובין אביו של שלמה ועוד.

הכוריאוגרף גם מסייע לשחקנים לאפיין את הדמויות השונות באמצעות שפת הגוף והבעות הפנים הייחודיות לכל אחד. התנועה אפיינה את הדמויות בצורה כה מדויקת עד שלא ניתן היה להבחין שמספר שחקנים גילמו מספר דמויות.

חומר העשרה

מצוות ביהדות

בהצגה הדיבר השמיני אנו נחשפים לגלגוליו של תיק כסף גנוב בתקופת השואה והשלכותיו. מהן תוקפן של המצוות ברגעי חולשה ומשבר, מהו מקום הסליחה והתיקון ביהדות?

1- מה אנו יודעים על עשרת הדיברות וחשיבותם ביהדות?

עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת היא רשימה של ציונים דתיים ומוסריים. על פי המקרא הם נאמרו על ידי אלוהים לעם ישראל במעמד הר סיני ונמסרו לו כשהם כתובים על לוחות הברית.

עשרת הדיברות הינם ציונים שאינם מותנים בנסיבות מיוחדות כלשהן, והם מציינים את תביעתו של אלוהים מבני עמו הבאים עמו בברית, בקביעת תנאים המחייבים את כל אחד מהם.

הדיברות נחשבות למצוות יסודיות ביהדות בעלות השפעה על המשפט והמוסר בתרבות המערבית כולה. עשרת הדיברות הם:

1. אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
2. לֹא-תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל, וְכָל-תְּמוּנָה
3. לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, לְשׁוֹא
4. זָכוֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, לְקַדְּשׁוֹ
5. כְּבֹד אֶת-אָבִיךָ, וְאֶת-אִמְךָ
6. לֹא תִרְצַח.
7. לֹא תִנְאֹף.
8. לֹא תִגְנוֹב.
9. לֹא-תַעֲנֶה בְרַעַף עַד שִׁקֵּר

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 6106100 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

10. לא תחמד, בית רעך.

חמשת הדברות הראשונות הן מצוות שבין אדם למקום, וחמשת האחרונות הם מצוות שבין אדם לחברו. הדיבר הראשון והדיבר האחרון הם מצוות שבלב, לעומתם יתר הדיברות הן מצוות מעשה.

בהצגה **הדיבר השמיני** שלמה הנער נזכר בשיעוריו של הרבי שלו על חשיבותן של עשרת הדיברות. לפניך הטקסט של המחזה: **שיעור הרבי בנושא הדיבר השמיני בפולין 1936**

הרבי- מה הייתם עושים אילו מצאתם שק עם כסף?
הילד שלמה- (**בחפזון**) רבי, רבי... ספר שמות, פרק כ, פסוק י"ג, לא תגנוב! הדיבר השמיני הרבי- טוב מאד שלוימל"ה, הדיבר השמיני, בספר שמות, פרק כ, פסוק י"ג, הוא לא תגנוב, אבל השאלה שלי היא מה אתה היית עושה, לא מה כתוב...
הילד שלמה- (**שוב בחפזון**) אני רבי? הייתי מחזיר אותו
הרבי- (**טופח להרשל שישתוק**) המחשבה שלך טובה שלוימה, אבל התשובה הזאת לא מספיק עמוקה. נכון, זה מה שכתוב בתורה שלנו, אבל את התשובה הזאת כולנו יודעים...
הילד שלמה- אז מה... (**בהיסוס**) לא להחזיר את השק?
הרבי- גם המחשבה הזאת לא עמוקה
הרשל- והיא גם עקומה...
רבי- נו הרשל, אתה התלמיד הכי בוגר בחיידר, בוא נשמע מה אתה היית עושה אם היית מוצא שק מלא בכסף.
הרשל- רבי, אתה זה שלימדת אותנו שבלב שלנו נלחמים ביניהם היצר הטוב נגד היצר הרע ופעם זה מנצח ופעם השני מנצח, אז איך אני יכול לדעת עכשיו מי מהם ינצח ביום שאמצא שק כזה?

תיאטרון הנפש ע"ר

ת.ד. 6195, תל-אביב 6106100 | טלפון 03-5221100 | פקס 03-5227707 | דוא"ל nephesh@inter.net.il | www.nepheshtheatre.co.il

חומר העשרה

הרבי- יפה אמרת הרשל, לנפש האדם אופי מורכב וסותר שלוימה- לא הבנתי כלום
רבי- מה שהרשל רוצה להגיד שלוימלה, זה שבן אדם עשוי מכל הטוב ומכל הרע שבעולם ולכן לפעמים הוא יעשה את הדבר הנכון ולפעמים לא, נכון חוכעם?
הרשל- חסיד או לא חסיד רבי?
הרבי-אבל זכרו, גם אם לפי הבנתנו המעשה שלנו צודק אסור שיהיו לנו ספקות לגבי תוקפן של המצוות.
שלוימה- ואם חס וחלילה אמא שלי תהיה מאד חולה ונצטרך כסף לתרופה שתציל אותה?
רבי- אמת, לפעמים אנו עומדים בפני התלבטויות קשות ולא תמיד נוכל לצפות איך נתמודד איתם.
שלוימה- אז מה לעשות עם השק רבי?
הרשל- לא תגנוב!
הרבי- לא תגנוב! עשרת הדיברות שלומילה, הם המתנה שהשם נתן לנו כדי שנחיה בשלמות, בשלווה ובאהבה, ולא רק עם עצמנו, שהרי כולנו חלק מאותו עולם, והמעשים שלנו משפיעים על כולנו, גם מבחינה גופנית, גם מבחינה רגשית וגם מבחינה רוחנית.

2 - מה אנו יודעים על "הסליחה" ביהדות?

סליחה הוא תהליך שכלי, רגשי ורוחני שבו האדם חדל מלחוש עלבון או כעס נגד אדם אחר ולעיתים היא קשורה גם ליתור על עונש או פיצוי. אפשר להתייחס למושג הסליחה מנקודת מבטו של האדם הסולח, האדם שלו נסלח וכן מנקודת המבט של היחסים שבין הסולח לנסלח.

רוב הדתות בעולם מכילות התייחסות רחבה לנושא הסליחה. תורות אלו גם מהוות בסיס לתורות המוסר בעולם המודרני ולמנהגים הקשורים בתהליך הסליחה. בעשורים האחרונים גם

חומר העשרה

המדע החל לחקור את הנושא והיום מחקרים מוכיחים שקיימים היבטים בריאותיים הקשורים לסליחה ושאנשים הסולחים לאחרים הם אנשים שמחים ובריאים יותר מאלה הנוטרים טינה.

ביהדות אם אדם פוגע באדם אחר, אולם לאחר מכן הוא מביע חרטה כנה לנפגע ואף מנסה לתקן את העוול שגרם, קיימת חובה דתית על הנפגע לסלוח ולהתפייס.

אולם אם הפוגע אינו מביע חרטה, אין כל חובה לסלוח. זאת כיוון שהיהדות מתמקדת באחריות האישית של החוטא. זוהי אחריותו של החוטא להכיר בחטאו ולבקש מחילה מאלה שבהם פגע.

בנוסף, ביהדות אדם חייב לבקש מחילה מאלה בהם פגע כדי להיות זכאי לה. שלא כמו בדתות אחרות, ביהדות אדם אינו יכול לקבל מחילה מן האל על חטאים שחטא כלפי חבריו. לפני יום כיפור נדרש אדם לבקש סליחה מחבריו ומאלה שפגע בהם במהלך השנה.

ביהדות אדם יכול למחול לאדם אחר אף אם אדם זה פגע בו והוא לא התנצל ואף לבקש מחילה ממי שכבר מת.

....

לפניך 2 ציטוטים מהרמב"ם, משנה תורה, הלכות תשובה, פרק ב', י', המתארים הלכות ביהדות בנושא הסליחה.

1- מה ניתן ללמוד מהלכות אלו על המעשים של הגיבורים בהצגה "הדיבר השמיני"?

"לפי שאסור לאדם שיהיה אכזרי ולא יתפייס, אלא יהיה נוח לרצות וקשה לכעוס, ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל בלבב שלם ובנפש חפצה; ואפילו הצר לו הרבה וחטא לו הרבה, לא ייקום וייטור. וזה הוא דרכם של זרע ישראל, וליבם הנכון"

חומר העשרה

"החוטא לחברו, ומת חברו קודם שיבקש ממנו מחילה- מביא עשרה בני אדם ומעמדן על קברו, ואומר לפניהם חטאתי לה' אלוהי ישראל ולפלוני זה שעשיתי לו כך וכך. ואם היה חייב לו ממון, יחזירו ליורשיו; לא היה יודע לו יורש--ינחנו בבית דין, ויתוודה."

חומר העשרה

שאלות לדין לאחר צפייה בהצגה המתייחסות לתוכן ההצגה

- 1- מהם לדעתך המסרים של ההצגה ?
- 2- מדוע לדעתך החליט שלמה לגנוב את התיק ?
- 3- האם העובדה שהוא האמין שהתיק נזרק לפח בידי גנב משנה את חומרת המעשה ?
- 4- האם המצב הכלכלי הרעוע של המשפחה מצדיק את המעשה ?
- 5- האם לדעתך ניתן לשפוט את המעשה של שלמה ושל אביו באותן אמות מידה ?
- 6- האם יש קשר בין הגנבה לבין הקשיים שעברה המשפחה אחריה ?
- 7- האם לדעתך הסיבה למעשה, משנה את משמעות המעשה ?
- 8- מה לדעתך גרם לגאיה להתפייס עם אמה ?
- 9- האם גם אתה חושב שניתן לתקן טעויות? כל טעות ? כיצד ?
- 10- כיצד לדעתך אתה הייתה נוהג במקומו של שלמה ?

הצעות לפעילויות נוספות בעקבות הצפייה בהצגה

1- הדיבר השמיני מנקודת מבט אחרת

א- ספר את הסיפור של הדיבר השמיני מנקודת מבטה של אחת הדמויות המופיעות בהצגה. למשל, כיצד היה מספר את הסיפור מנהל הבנק, אביו של שלמה, אמו?

ב- נסה לכתוב מכתב בו שלמה מסביר את מעשיו למישהו אחר. למשל לחברו הרשל, לאמה של גאיה.

חומר העשרה

ג- נסה לכתוב את קורות חייו של שלמה שולמן מילדותו ועד חייו היום. נסה להשלים סיפורים וחוויות שלא מופיעים בהצגה.

ד- נסה לכתוב סוף אחר להצגה, או סצנה נוספת. נסה לשחזר את סגנון ההצגה. לדוגמא: פגישה בין הסב שלמה שולמן ויו"ר הדיירים בבית האבות מאיר, שיחה בין גאיה לאמא שלה, פגישה מאוחרת בין שלמה והרשל.

2- עבודת מיפוי גיאוגרפי והיסטורי

- א- נסה למקם את המקומות המוזכרים במהלך ההצגה, וארשה, לודג', אורוגואי, ישראל, ב- הסיפור של הדיבר השמיני מתחיל בפולין 1938. מהו הרקע ההיסטורי של תקופה זו באירופה? אלו מאורעות מוזכרים בהצגה? (ליל הבדוח, הבטלה, גירושים, אנטישמיות, אקציות) מה היה מצבם הכלכלי של היהודים בתקופה זו? מה היה מצבם הפוליטי? מהו הרקע ההיסטורי של אותה תקופה בארץ ישראל? אלו אפשרויות או מכשולים היו ליהודים לצאת מפולין ולהגר לארץ ישראל או למקומות אחרים בעולם?

3- משחק

- א- נסה להציג סוף אחר להצגה או תמונה חדשה שדמיינתם. נסה לשחזר את סגנון ההצגה תוכל להיעזר במה שכתבתם בתרגיל הקודם- (הדיבר השמיני מנקודת מבט אחרת- ד-) לדוגמא חלום של הסבא, חלום של גאיה. המשפחה בישראל.